

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNALĂ

Redacția și Administrația:
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

DIRECTORI:
A. VLAHUȚĂ și G. COȘBUC

ABONAMENTUL:
10 Lei pe an

COLINDĂ

— DIN POPOR —

Rătăceam într'o grădină
Florile dalbe,
Mă 'ntilnii cu o albină
Florile dalbe.

Albina strîngea din flori
Florile dalbe,
Ceară pentru sărbători
Florile dalbe.

Ceara se făcea făclii
Florile dalbe,
Să le dea sîntei Marii,
Florile dalbe.

Făcliile s'aprindeau
Florile dalbe,
Ingerii în raiu rideau
Florile dalbe.

Făcliile se stingeau
Florile dalbe,
Ingerii în raiu plingeau
Florile dalbe...

ST. O. IOSIF.

S T E A U A

Trei fete, trei ingerași se silesc să alcătuiască o stea cu care să facă o surpriză «lu taticu». Sînt trei surori: d-șoara «Totoia» (Victoria) umblă să îplinească peste cîte-va luni cinci ani; d-șoara «Otanța» (un nume între Constanța și Hortansa) îplinește trei ani; iar d-șoara «Leza» (Tereza) merge pe doi ani, dar între noi fie zis, măi cu predilecție umblă pe patru lăbuțe.

Problema cea mare, fiind-că s'apropie Crăciunul, este, să se găsească un purtător pentru stea, cei trei inevitabilî crai de la Răsărit, și fiorosul împărat Irod.

Poftim! de unde să ieși trei crai pe așa vremuri de criză?

De unde să găsești un Irod care se respectă?!

D-șoara «Totoia», sincer vorbind, e foarte îngrijată de lipsa crailor, și, ca persoană asupra căreia apasă toată răspunderea grelei situații, stă pe gînduri și cu o gravitate remarcabilă, duce degetul arătător la gură.

Celelalte două, pătrunse de seriozitatea situației viră la rindu-le cîte un degețel în gură. Dar d-șoara «Leza» ca măi mică, însă cu atît măi matură în aprecierea greutăților, după ce a băgat un deget, măi viră unul, apoi încearcă să vire tot pumnul în gură. Fiind-că încercarea nu-î reușește, se mulțumește, pentru moment, să țină numai patru degete în guriță.

Grea problemă, dar și măi greu de găsit soluția ei. Cu un gest de descurajare, d-ra «Totoia» lasă degetul jos, și ridicînd sprincenele, zice:

— «Bine solo (soro) țe ne fațem fălă clai (crai)!»

Și cu același gest, cu aceeași ridicare de sprincene, d-șoara «Otanța» zice descurajată:

— «Țe ne fațem fălă clai?»

— «Făă cai?» repetă cu aceeași intonație, cu același gest de exagerată descurajare, d-șoara «Leza».

Dacă cele două măi mari resimt îngrijire de această lipsă de «clai» cu cît măi mare trebuie să fie îngrijirea celei măi mici?! Atît e de mare încît, fiind dat că durerile mari sînt mute, dumneaiei abia măi poate articula ultimele două cuvinte ale frazei.

D-șoara «Totoia» duce acum degetul la frunte gîndindu-se încordat. D-șoara «Otanța» duce din greșală degetul la tîmplă; pe cînd d-ra «Leza» era întii să-l vire în gură, pe urmă în nas, pe urmă în ochi, până ce, slavă domnului, a nimerit la frunte. Acum așteaptă, gîndin-

du-se, negreșit la cei trei crai, căci alt-fel la ce-ar putea să se gîndească o domnișoară?

— «Stăi, solo», zice d-ra «Totoia» după o scurtă gîndire: «Stăi să vezi: io sînt Ilod (Irod), Otaņa este Bantazal (Baltazar), și Leza este Caspal (Gaspar).

D-ra «Leza» e gata să aprobe și lasă degetul de la frunte; dar d-ra «Otaņa» protestează, pe cum că: «Mama zis ȳete tei clai (este trei crai)! nu toi (doi)!»

Și fiind-că d-șoara «Leza» este de partea acestei păreri, zice și dînsa, ca un ecou, cu aproape aceeași intonație:

— «N'toi».

Dar d-șoara «Totoia», ca persoană obișnuită să treacă peste orîce greutate, caută să demonstreze că nu este «tlebuiņa de tlei clai» și că «nu moale lumea fălă claiu Menchiol (Melchior)».

La toate astea d-șoara «Otaņa» conștientă de știința ei, zice:

— «Nu'm pote (nu se poate) mama spus!»

Și ca un ecoū adaogă d-ra Leza, gravă, cu gestul hotărit:

— «Mama pus» (mama a spus).

Majoritatea este deci împotriva d-rei «Totoia»; d-sa nu se dă însă bătută ușor, și zice imediat:

— «Dacă nu-ȳ clai, paguba 'n țupelț (ciuperci)! Să punem pe Malcu (Marcu) să fie el Menchiol».

— «Pisu nu'm pote umbă stea!» (Pisica nu poate umbla cu steaua) zice hotărit-energic d-ra «Otaņa».

Chiar și d-ra Leza e de părerea aceasta și o aprobă pin tăcerea ei.

E vorba aci de motanul Marcu; confidentul celor trei surori, cavalerul lor, cățelul lor, păpușa lor, elefantul lor, și ispășitorul tuturor ideilor ce pot avea aceste d-șoare. Domnu Marcu e un bătrîn și venerabil amic al lor, care împlinește toate rolurile ce i se dau pe seamă, cu toată solemnitatea cuvenită.

Cînd îi abate d-rei «Otaņa» să-l pună în coș și să umble cu el prin casă strigînd: «Mieu gas! Mieū gas! (Mielu gras)» domnu Marcu sforăie cu plăcere că-i înălțat în rang. Numai cînd umblă d-ra «Otaņa» să vindă «Mieu» și il apucă de v'un picior ca să taie pentru cumpărătoare o «sovită» (ciozvirtă) de «mieū», numai atunci d. Marcu protestează blajin... Incolo, tot ce le trăznește d-șoarelor prin cap, el este absolut de părerea lor: numai rață, puī sau giscă nu-ȳ place să fie, din cauza inevitabilei jumuleli.

Dar ce n'a fost d. Marcu?! Până și crap a fost, căci d-ra «Otaņa» l-a vindut mai alaltă-ei ca pește strigînd prin casă: «capu viu! capu viu!» (crapu viu). Și cînd d-ra «Totoia» văzînd că pește miaună, a

întrebat: «da'țe, clapu volbește», d-ra «Otața» i-a răspuns eroic: iete viū d'aia vobete! (este viū, d'aia vorbește) iete capu (crapu) viū!»

Și așa cu «Pisu». După cită-va discuție d-șoara «Otața» primește pe d. Malcu în joc. Acuma însă rămîne de văzut dacă d. Marcu vrea să umble cu steaua, și dacă consimte să învețe rolul craiului «Menchiol».

Intr'adevăr «Malcu» admite să fie înălțat la rangul de împărat de la Răsărit, și primește să-i se pună coroana în cap: coroana este o țichie de hirtie cu o pană de curcan, care ține loc de sceptru, sabie, manta de purpură, și restul îmbrăcăminteii. D-șoara «Totoia» îl ia de laba stîngă, «Otața» de laba dreaptă ca să vadă dacă poate să «mealgă flumos» și să «stlige» cu steaua. De mers merge bietul Marcu, dar numai pielea lui știe cum. Și cînd e la strigat: «ține primește steaua!» domnul «Malcu» strigă și el: «Maūaūaaa» strigăt care aduce, și chiar poate înlocui cu succes cuvîntul: «steauauaaa!» În realitate cuvîntul acesta înseamnă: «vai de păcatele mele, ierta-ți-mă de stea».

— «Vobete! vobete!» strigă radioasă d-șoara «Otața» și de bucurie sărută pe Marcu. D-șoara «Totoia» îl sărută la rîndu-i, zicînd mîndră de noul craiū: «Negleșit că volbeste!» D-șoara «Leza» aprobă și dînsa zicînd: «gigea, bete» (frumos vorbește) și-l sărută pe Marcu, încît bietul motan e p'aci să crape atît se umflă în pene de mîndrie că-l săruta așa fete mari.

Iată că d-șoara «Leza» trece, cu chiū cu vai, pragul ocăiei alături, și se îndreaptă spre mamă, ca să-i spună ceva. Pe cît e de tristă mămița, pe atît e de bine dispusă d-șoara. Și d-șoara «vea» să fie «băcată» (imbrăcată) ca toți craii de la Răsărit: îi trebuie «oochie» (rochie) «mumoasă» că «vea» să meargă cu «teaua». Fie ce frază se rezumă în «mama», «teaua»; și mînuțele ei mici, rumene se agită, și ochisorii se deschid mari-mari, ca să convingă pe mama că «Toia» și «Anța» (Totoia și Otața) pornesc cu «teaua», «paa, paaa»; adică își iaū rămas bun de la toți și pornesc în lume. Și și dînsa «vea oochie», că «vea» să «pețe» (plece) «paa» dar trebuie să fie «mumoasă».

Deocamdată d-neaiei «vea opa în bațe».

Mamița lasă toate de o parte și o ia «opa». Dar acu abia se pornește gurița d-rei «Leza», și dăi și dăi, cu vorba; doamne doamne! ce orator! ce flux de cuvinte! ce bogăție de gîndire. Mămița stă zîmbindă, cu sprîncenele ridicate, căutînd să ghicească ce vrea îngerașul.

Dar n'ați văzut importanță, dar n'ați văzut seriozitate pe dînsa și,

ce gesturi pe minuțele grăsulii! Atita e sigur: îngerășul «vea tea», «vea oochie», «vea paaa», și «vea mumoasă», ca un «caî». Negreșit ca să joace rolul de craî îi trebuie rochie, căci, mă rog, aici nu se poate închipui un craî de la răsărit fără «oochie mumoasă»! Nuu.

* * *

Iată că năvălește pe ușe și d-ra «Otața». Ea nu «vea» nici măi mult nici măi puțin de cit «cotumene» (costumele) crailor: chivăra lui Irod și coroanele și hainele celor »teî 'mpăaț» (trei împărați, adică crai) și ea strigă că «medze» (merge) cu «teaua».

Iată și d-șoara «Totoia». Ei, dacă e așa, nu rămîne alt de făcut de cit să le dea »cotumene» ca să se «bațe». Și le dă: dar cînd să plece fetițele ca să repetē cîntecele de stea, d-ra «Otața» se înalță spre mămica și-o sărută.

La rîndu-î și d-ra «Leza» «vea» sărutări și dă din picioruș imperios «veau și io». «D-ra Totoia» se întinde spre mama, și timp de cîte-va clipe urmează o serie de sărutări: cîte-și trele sărută și iar sărută pe mămița, în cit i se topește inima de înduioșare bieteî mămițe...

* * *

S'a înserat. În odaia alăturată s'aud protestările d-reî «Totoia» cînd cîntecul de stea nu e bine executat. De o dată e tăcere.

Ușa se deschide și în prag apare, în bătaia lampeî figura tristă dar hotărită a unui bărbat încă tînăr, cu trăsurile feței obosite de grijă. El înaintează dînd «buna seara» și își sărută soția și după o clipă de codire pune mina în saltarul meseî, scoate pe furiș un revolver, ia cîte-va cartușe, le bagă în buzunar, și zicînd: «Mă duc la prăvălie» se 'ndreaptă spre ușe.

În clipa asta, ușa lăaturalnică se deschide și în prag apar cei trei crai de la răsărit. «Ilod» înainte cu steaua, îi aține calea, după dînsul vine craiul «Baltazal» și «Caspel» ducînd între ei, de cîte o labă, pe craiul «Menchiol», îmbrăcat și el ca pentru o zi mare.

Fără multe fasoane Marele «Ilod», ca măi guraliv, începe:

«Bună vlemea, bună vlemea

«Țînștiți malî boeli...

Bu... buna vle... bu»...

Dar ițele marelui «Ilod» se 'ncurcă și ca un bărbat hotărit, se aruncă de gîtu lui «Taticu» il apleacă și il sărută strigînd: «să tlăiți la munți anî, și taticu și mămica!» și sucește-l și întoarce-l, pe «taticu!» Ceîlalți douî dau drumul marelui craiî «Memhiol» (care la rîndu-î, de modestie, s'ascunde iute sub pat) și «Bantazal» și «Caspel» agătați de cîte o pulpană a părintelui lor sînt gata să se urce până la

obrazul lui. El s'apleacă și-i sărută, și iar îi sărută cu sete, și o dată se 'neacă, și izbucnește 'ntr'un plins zmăcinat.

Soția lui, privind zimbîndă spre grup, zărește revolverul, tresare, se repede, îl zmuțește, îl aruncă în saltarul mesei, și, cu ochii umezi de spaimă, întrebă îngrozită :

— «Pentru Dumnezeu! ce ai, Nicule?!... vroia?...?»

E atît de grozav giudul, în cît nu-l poate exprima.

El se sprijinește fără putere de ușă, zicînd :

— «Am pierdut tot. Sintem sărăciți!»

Femeia rămasă uluită sub lovitura asta, își revine și arătînd cu un gest către copii, zice mîngietor :

— Nu sintem bogați? Uite comorile noastre... curaj...»

Bărbatul dă să zică ceva, să ceară ertare pentru slăbiciunea lui, dar se 'neacă, și ducînd convulsiv mîna la ochi, izbucnește în hohote de plîns, și amîndouă își cad în brațe zguduîți de emoție...

«Otața» și «Leza» stau gata să plîngă, dar «Totoia» le îmbărbătează, dă semnalul și pe cînd cei doi părinți plîng unul în brațele altuia, trei fete, trei îngerași, întonează în cor cu glasurile lor dulci de cheruvimi:

«Ține plimește steaua flumoasă?!»...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VASILE POP.

AMIAZA

E cald și lingă trunchiuri umbra
 Treptat se face tot mai mică,
 Seninul tot nu se 'nșioară
 De nici un sbor de rîndunică.
 Și doar fărîncile de-aleargă
 Acuma fără de hodină,
 Mărgele negre sămănate
 Pe drumuri albe de lumină.

În straturi florile 's trudite;
 Un criș din cînd în cînd se 'ndoaie
 Și lung privește 'n sus, să vadă:
 Nu se purcede-un nor de ploaie?
 Dar întristat în țernă iară
 Își frînge trupul svelt în două...
 Ce n'ar da florile să aibă
 Acum măcar un strop de rouă!.

D. ANGHEL

CÎNTĂ SCHIMBĂTORUL JIŪ

Două trunchiuri megieșe
Crengi apleacă peste mal,
Negre spînzură cireșe
Spre oglinda celui val.

La cireșele amare
Cată soarele cu jind,
Alintată față mare
Face dulci gropiți zîbind.

Pelița trandafirie
I-o alintă valul viu,
Ca de-o mare bucurie
Cîntă schimbătorul Jiū.

Cîntă Jiul plin de incuri
N'aș putea la fel să cînt:
Par'că te-ar chema 'n adîncuri
Apa fără crezămînt.

ION BİRSEANUL

Dina și Dana

Odată cu fie-care viață stinsă, moare și-o lume 'ntreagă de visuri, de norociri și de plîngerii... Ruinele unui bordei dărăpănat, lespeda ce acoperă gura mormintului, ori zidurile străvechi ale unui palat în părăsire, sînt atîtea mărturii de vieți trăite. Ce s'aū făcut eroii lor?

Rar de tot găsim cîte-o spovedanie, vr'un manuscris muced pe ale cărui file să ghicesc stropi de lacrimi și amăgirea dureroasă a unui trăi înălțător, trăit în minte. Mai des dramele vieții pier o dată cu eroii...

Ist orisirea de mai la vale este spovedania scrisă a unui martir ce moare de iubire ideală.

L'am cunoscut acum doi ani într'un spital de oraș suferind de inimă, alături de patul meu de boală. Avea o față albă ca perna în care 'și infundase capul și niște ochi stinși în cît nu credeam că vede cu dinșii. Pe fie-care zi îl prindeau două-trei accese ș'atunci era o zguduire în tot

spitalul. Sgîrcea picioarele până 'n dreptul șalelor, capul i se ghemuia în piept, minele și-le înțeșta în fierul patului ca și cum i-se 'nfîngea un țaruș în inimă. Apoi un răcnet de fiară rănită speria toți bolnavii de prin paturi și trei oameni nu erau în stare să-i liniștească sguduirile.

În colo, restul zilei era liniștit, să întorcea cu capul spre mine, mă 'ntreba dacă boala lui nu mă sperie și cu'n zîmbet de ușurare, mă asigura că în curînd avea să scape de spital și bolnavii de spazmurile lui supărătoare.

În viața mea n'am văzut atîta conștiință de moarte ca la omul acesta. Pare că și știa clipele cite le mai avea de trăit.

Cercam să schimb în toate zilele cite-va cuvinte cu el. Răspundea iute și cu-o luciditate uimitoare.

Într-o noapte, tîrziu cînd adormiseră toți bolnavii, m'a clătinat ușor și m'a întrebat dacă dorm. Mi-a spus că nu mai are de trăit de cit cite-va ceasuri și înainte de-a muri vroia să-mi încredințeze singura lui avere. A scos de sub pernă un caețel mototolit din care spînzura două șuvițe de păr auriu și mi l'a dat.

Era manuscrisul în care își destăinuia viața.

Iată'l :

I

Lună, odihnă și liniște!

Au trebuit toate aceste să-mi placă așa de mult ca să găsesc la douăzeci de ani suferința vieții întregi, într-o singură noapte de vară, cu odihnă, cu liniște și cu lună plină!

Fericit măi era și satul nostru, că avea codrul într-o parte, dealurile cu viile într'alta, cîmpul cu dărnicia lui Dumnezeu la apus și morile harnice ce și goneau namilile aripelor uriașe, la răsărit!

Aveam din copilărie năravul să dorm toată zîulica la umbra vr'unui pom și noaptea să colind cîmpul satului de prin prejur, să cutreer livada casei părintești, ori să mă 'ntind pe chilimul de verdeață cu fața 'n sus, privind adîncul cerului presărat cu grîu de aur.

Era una din nopțile liniștite de vară, cînd luna își prăvălea de sus văpaia luminei ei darnice. Satul dormea între pomii, risipit pe deal și dormea și pămîntul somnul lui greoi de noapte. Cită odihnă și liniște în vegherea blîndă a lunii! Nu s'auzea nici un greer care să țîraie în cobza lui uscată, nici o cucuvae care să cobească a moarte, nici dalanga turmelor după deal, strecurînd din depărtări glasul clopotului ei duios! Până și morile înțepenise pe butucele lor putrede...

Hoinărisem setos de tinerete prin holdele cîmpului, prin porumbiștele din margini, prin viele după deal și mă oprisem la ghizdurile puțului să scot o ciutură cu apă. În năuntru măi era o lună tot așa de plină, de luminoasă și de rotundă...

Mă plecai să beau, dar în aceeași clipă auzii un muget înfundat ca din pămînt; la o căsuță din marginea drumului văzuî deschizîndu-se fereastra și-o năvală de țipete spintecară liniștea nețarmurită a nopții.

Incremenisem, abea mișcam picioarele și le simțeam așa de grele că par'că glezele 'mă erau de plumb. Vecinătatea toată se trezise în puterea somnului. Megieșii alergau zăpăciți cu cite-o țoală 'n spete. Țipetele nu se măi curmau și erau așa de tăioase că păreau eșite dintr'un gît în care se infipsea un cuțit. Lumea se strîngea cu teamă și nedumerire împrejurul casei.

M'am amestecat în gloată și nu știu cum s'a făcut de am intrat cel

d'întîi. Cînd să pășesc pragul, m'am lovit de un trup țeapăn ce spînzura bălălăind în jos, atîrnat c'un ștreang de grindă.

Am simțit carnea încrețindu-mi-se pe oase ca și cum mă atinsesem de pielea scîrboasă a unui șarpe; apoi auzii o cădere și un trup țeapăn ce se rostogoli peste mine, două minî de gheață încleștîndu-se de gîtul meu și peste față mi se lipi o buză mare, umedă și rece, ca pînticele ud a unei broaște. Am răcnit de s'a cutremurat casa, sării de jos ca și cum podeala era de jăratec, simții greutatea luîndu-se după mine și pentru a doua oară auzii prăbușirea unui trunchiîu țeapăn căzînd greoi pe scînduri. La lumina unui muc de luminare aprins, văzui un chip care n'am să-l uit nici odată: o față neagră-vinătă, doi ochi holbați cît pumnul, limba ce-i atîrna afară ca o halcă de carne și 'mprejurul gîtului un ștreang petrecut de două ori.

Groaza mă zbătea în friguri sguuitoare. De-asupra pieptului simțiam povara unui munte prăvălit. Rezemat de perete, cu minele tremurînd înbrînceam chipul înfiorător năpăstuit asupra-mi. Simțeam picioarele frîngîndu-mi-se de la genunchi, o abatere de moarte și pe gît răceala de ghiață ce mi-o lăsase mîna spînzuratului.

Cînd mi-am venit în fire, casa era încropită de norod și-o femeie mai mult bocea de cît spunea o poveste adevărată:

— Să vedeți, oameni buni, ne-am culcat ca de obicei de-a picioarele. Copiii adormiseră de mult pe laița de lingă pat. Cînd să mă prîndă somnul, îl aud pe Marin întrebîndu-mă de mai aveam vr'un galbăn din salba mea de zestre. M'am răstit la el, că mă mai întrebese de două ori în ziua aceea... Nu puteam să dorm. Stăteam așa în sbatere, chinuită de gînduri și de teama unei nenorociri. Mîntea nu mă dumirea la atita frămîntare pe sărmanul unchiaș. Il simțeam muncit, întorcîndu-se pe o parte și pe alta, oftînd greu... Tîrziîu grăi mai mult gemînd cîte-va vorbe care mi-au săgetat inima: — ne mor copiii de foame Safto, și noi ne trudem de geaba fără nici o putință. S'a 'ntins chielea pe oasăle lor ca la schilozi și pînticile parcă l-i supt. De-o lună n'a mai venit un creștin să-și potcovească gloaba la noi. Țiganul ne-a tras toți mușteriii...

Nici odată nu l'am auzit grăind așa. Trupul lui lipit de al meu ardea ca o pară, de-'mi frigea șoldurile. M'am gîndit mult la sărăcia noastră. Afară era lumină ca ziua și liniște. Numai în năuntru ascultam ca groază suspinele copiilor, de mă săgeta în inimă. Glasul lui Marin svicni încă odată: — auzi, femeie, cum suspină sărmanii golași? așa că tae la inimă? Ce te faci fără o mîna de mălai și o fărîmă de brînză? Copilul nu vrea să știe că n'ai; cere... A tăcut și eî am ațipit cu lacrămile 'n ochi. Dar ce fel de somn este acela cînd inima ți-o taie sughițul de foame a copiilor? Un vis înfricoșat mi se arătă. Copiîi parcă mureau de foame pe un pat lung de scînduri, deschideau gurile mari, își întindeau brațele schiloade spre mine. Prin rupturile cămășilor se vedeau oasele deșirate ale trupului și strigaîu sfășietor: pine, pine, mamă, dă-ne pine! Iar eî stăteam neputincioasă lingă dînșii, cu mîinile cruciș, împietrită de durere... Nu, nu era nici o mină de malai în casă... Dar așa cum priveam truda lor de foame, m'am simțit udă de sînge și ochii mei îngroziți aî văzut pe cel mai mic din copii rozînd lacom din mîna fratelui mai mare... M'am deșteptat, Marin nu mai era lingă mine; il auziam băjbăind prin întunec. L'am chemat încetișor ca să nu trezesc copii: Marine, Marine, unde ești? Mi-a răspuns că vrea cofa să-și potolească setea. Somnul mă fură iarăși, apoi mă trezi un hărăit uscat ca și cum două capete de frînghii s'ar fi frecat una de alta. Am strigat de groază sărînd în mijlocul odăii, dar Marin n'a mai voit să răspundă... Cînd am aprins mucul de

său, unchiașul se legăna spînzurat de cuiul grindii cu fața vînată și cu limba de un cot afară. N'a vrut să-și vadă copiii murind de foame și m'a lăsat singură cu grija sărmanilor golași.

Vorbile și-le 'npletea prin plîns podiditor. Apăsa minile 'n tîmple și clătina din cap cu deznădejde. Deschisese ochii năuciți, răzbrî un țîpet sfîșietor și căzu grămadă peste cele două fete ce bociau cu palmele la ochi, pe lața de lingă pat.

Lumea strînsă șovăia în plîns stăpînit. Era o durere înprășiată de-o potrivă 'n suflete. Norodul se 'nprăștia tăcut și îndurerat. Către sară tot satul ducea pe moș Marin la lăcașul lui de veci. Nicî un popă care să se roage de sufletul lui. În urma sicriului de scînduri nerînduite, mergea Safta cu trei băieți mărunți și două fete mari. Pămîntul l'a acoperit într'o groapă mai de-o parte de șirul mormintelor cu cruci de lemn...

II

Nostalgia nopților de vară cu lună plină, în somnul și repaosul absolut al naturei, nu mă prea atrăgea în colinduri rătăcite prin marginea satului. De cînd cu moartea lui moș Marin fugeam de întunec și mă topeam după soare.

Înplinisem două-zeci de ani și atunci să'npărți mica răzășie ce rămăsese de la sărmanul tata. Mie mi se cuveni două fălci de vie din spre partea unde sta văduva lui moș Marin cu fetele ei, pe acelaș loc unde cu trei luni înainte auzisem țîpătul acela înfricoșat spărgînd liniștea nopții și pe urmă spaima ce-o trăsese lovindu-mă 'n întunec de picioarele spînzuratului. Pe vie era o căsuță, unde mi-am dus cărțile, patul și singurul tovarăș al vieții mele de pusnic, un cine schiop, strîns după drum într'o noapte cînd veneam de la cîmp. Vecinătatea nu'mi da astîmpăr. Mă gîndea ce-o fi făcînd văduva, cu ce și-o fi hrînind fetele... Sărmanul moș Marin murise de teama sărăciei și de frică să nu'și vadă copii morți de foame...

Într'o seară m'am dus în casa văduvei. Cînd pașii pragul m'a trecut un junghiu prin spate; par'că mă lovisem de picioarele țapene a unui trup ce atîrna de grinde. Vîntul trîntind ușa, mi s'a părut că trupul țapăn a lui Marin căzuse iar peste mine și răceala a două mini de gheață îmi cuprinsese grumajii ca 'ntru'un ștreang de frig... Am tresărit de frică ca și'n noaptea aceia îmi simții inima svîcnind de rupere și 'n întunecul ungherului răsări chipul vînat al spînzuratului, cu pumnii înclistați, prăbușindu-se pe podele...

Safta se speriase de mine. La lumina unui sfeșnic de pămînt copiii văduvei se grămădiseră înprejurul meu și mă priveau ca pe-un om de ceară într'o panoramă de tirg.

— Ți-e rău vecine?

Vroiam să mă potolesc, să'mi viu în fire și să schimb vorba. Din gheața în care înțepenisem, glasul mi se desprinsese greoi:

— Cum o duci, leleo Saftă, cu sărăcia și cu odrasla ce țî-a lăsat-o prin prejur răposatul?

Atunci am văzut deslușit că Safta la mucul luminării, răzemată pe spezele războiului, țese o scoarță roșie. Înprejurul ei fetele depănau lîna, o petreceau în suveici și minile Saftii alergau harnice printre itele războiului. Mai de-oparte, într'un pat mare cei trei copii slăbănogi dormeau unul într'altul, înbrăoșați și așa de senini de credeai că ridî ingerilor... Pe o lădățue, alături de văduvă, cele două fete depănau mereu lîna după sculuri, o înșirau pe suveici, ș'o treceau cu îndemănare Saftei. Erau ge-

mene și de-o asemănare leită. Ai fi zis două chipuri turnate întimplător în același calup. Și risul, și tristețea, și graiul le era la fel. Nu te puteai uita la Dina ca să n'o vezi și pe Dana, iar una fără cea-laltă prețuia o jumătate de om. Ce bogăție cerească grămădise Dumnezeu în ele! Din creștetul capului, părul caer de aur, li se răstogolea des și lung pînă la briu, ca un straiu ușor înprejuindu-le spatele și umerii. Ochii, albăstrele înrouate de cîmp, se țintuiau sub dunga arcuită a sprincenelor poleite. În lumina slabă ce falfăia bolnăvicios într'o opaiță, obrazul lor alb și fără vină de sînge, le dădea o înfățișare de sînte, frumusețea a doua Magdalene pe mormîntul lui Isus. Și așa cum stăteau plecate pe grămada sculurilor, se 'ngemănau măi mult, răsărind, ca dintr'un singur sîn, capetele lor aurite și asămuitoare.

Baba se aplecase mult pe scoarță, își sbura mînele cu îndemănare printre ițe și scărțaitul pieptenului țipa suptire ca un greer, peste munca amară a robilor, a căror mintuire nu venise încă...

— Cu ce trăești, vecină?

— Cu munca și cu ce dă Dumnezeu... Da-î greu, nepomenit de greu să hrănești cu două palme o casă de copii... Din țesut nu scot nici pentru gură. Scoarțele mele n'au căutare la țîrg. Oamenii cumpără de cele nemțești de pe la dugheni. Și noi muncim zi și noapte fără nici un spor.

Bătrîna clatină din cap amărită de munca asta de roabă. Fetele să roșiseră și picurară lacrimi.

Am stat pînă la miezul nopții de nu mai rămăsese nici un muc de seû în casa văduvei. Sub frîngerea aceasta de suflete stăpîneam cu greu podiditul lacrămilor. Era tăcere curmată de oftări și rar pieptenele războiului țipa porunca dureroasă a unei munci neisprăvite, ca un bici de silă pe spinarea unor robi căzuți de osteneală. Lipsa lor mă îngrozea și 'ncepuî să sufăr ca de durerea mea proprie.

Tîrziu de tot m'am dus acasă. Afară era prăpădenia pămîntului. Vîntul se lovea de ziduri gemînd a sărăcie și ninsoarea copleşia văzduhul cu roiul zburătuî al fulgilor...

Mă duceam în fie-care seară în casa văduvei și măi totdeauna cu mîna plină, cu cite-o basma cu de-ale gurii, ori cu ghetete pentru vr'unul din copiii ei desculți. Dar ori de cite ori pășeam pragul casei simțeam o apăsare pe umere, o namilă grea ce mă doboră ca un tavan căzut pe mine și-un huet surd de corp țeapăn, rostogolit pe podele... În mijlocul odăii Safta înțepenită pe șezătorul războiului țesea mereu; mînele ei fugeau repede pe 'ntinsul roșcat al scoarței, pe cînd cele două fete bălai cu ochi albaștri, frumoase ca din povești, depănau firele după sculuri, le înodau capăt de capăt, le petreceau în suveici și le 'ntindeau babei. Mînele lor tremurau ușor, firul de lînă petrecut între degete se resfira mereu. Mă întorceam acasă la miezul nopții, obosit, cu sufletul muncit, abătut de durere și de multe ori c'un gînd ascuns de unde țîșnea o rază de lumină. Dar îl lăsam să doarmă 'n spuza lui subțire și nu-l răscoleam în frica de-a nu se stînge înainte de-a'l vedea licărind...

Luni am fost la Safta.

Martî m'am dus să văd bălăiele.

Mercuri să sărut copii.

Joi fiind că'mi era urît.

Vineri tot așa.

Simbătă ca să le dau de pomană... Și cînd făceam socoteala mă duceam toată săptămîna. Dar lasă, nu'mi măi amărăsc sufletul. În seara asta staû acasă... Deschid cele cărți, le măi trec prin ochi o dată și măi

scuter praful după ele. Prea mi-am timpit creerul și prea mi-am suptiat sufletul cu durerile lumii...

N'a fost chip nici în seara aceea să stați acasă. Am pus veriga la ușă, svărlui o bucată de piine cînelui și-am luat-o binișor pe poteca livedei, spre Safta...

Noaptea era neasămuită de frumoasă. Căzuse poleiul de cu-ziua, apoi cerul se înseninase și-o lună ca un talger arămiu poleia depărtarea și satul adormit sub troene. În casa văduvei era cald, focul dogorea pîn-ditor în cenușa sobei și geamurile se aburise. Stătea tot în fața războiului, aplecată pe-o scoartă nouă, cu crețurile frunței adînci și șuvițele de păr ieșite la marginea barizului, albite cu desăvîrșire după doi ani de văduvie. Cei trei copii săltau nebunateci în neștirea lor copilărească. Dar era numai o gemene din cele două surori lîngă șezătoarea babei; cea-l'altă stătea întinsă pe pat ca o lehză, părul i se împrăștiase pe pernă, într'un șal auriu și ochii mari, albaștri și deschiși priveau greoi de sub genele lor mari. Era învălită cu o pătură curată și moale, prin care forma trupului ei întreg ieșea ca de sub giulgiul suptire al unui mort întins pe masă. M'am uitat la ea lung; i-a tremurat buzele, a închis ochii și-a tușit ușor. Nu puteam ghici care din cele două gemene era bolnavă, Dina ori Dana? — Și cine le-ar fi putut cunoaște, cînd și mama lor le lua una drept alta și numai ziua le putea deosebi după vinele timpelor!?

Baba mă lovi pe spinare în chip de șagă și mă 'ntrebă:

— Așa vecine că nu le ghicești? — Rîdea.

— Cine să ți-le ghicească, că's tot una...

M'am liniștit; gluma Saftei alunga gîndul unei primejdii.

— Ia Dina a răcit puțin... Încolo n'are nimica; fetele mele 's voinice...

Ne-am încins la vorbă. Văduva pomenea mereu de răposatul și-atunci carnea se înfiora pe mine. Omul acesta spînzura veșnic de-asupra capului meu... Incepu să se plîngă că cu toată munca nu putuse scăpa de calicie. Din scoarțele care le dusesese la tîrg nu putuse vinde de cît două și mai pe nimic.

— Scoarțele n'au cătare, vecine, numai doar fetele mele! Se uita tîrgoveții la ele și mă 'ntreba: babo, de unde le-ai furat și cui le duci? babo, ești hoată și vinzi fete frumoase pe la boieri... Dăună-zî se ținea lumea după ele ca după urs. Cică așa asemănare nu s'a mai pomenit de cînd lumea și pămîntul...

Bolnava scăpă pe marginea buzelor un suris, să uită lung și flacăra albastră a ochilor ei mă năvăli în suflet.

— Și nimeni să mă creadă, vecine, că bălăiele 's fetele mele!

Bătrîna se ridică după șezător, își dete capul pe spate, căscă lung, își întinse mâinele amorțite, apoi se așeză la locul ei obișnuit și degetele începură să-i alege cu îndemîinare de-alungul itelor. Scîrțîitul pieptenului trezi înboldul nenorocit de muncă. Fețele lor să posomorîră într'o umbră de amărăciune... Dar de o dată Safta să opri, oftă din adîncul sufletului, topi din ochi două lacrimi mari și svîrli suveica în colțul odăii...

— Du-te pe pustii trudă de pomană... M'am săturat de cărat apă cu ciuru și de ras ciobotele pe la tîrg, ca să mă 'ntorc cu mîna goală... E scris de sus ca să murim de foame și n'o să scăpăm de ce se temeă Marin...

Cu toții înlemnism la vorbele babei. Copiii își încetase jocul și se uitau speriați. Dina se ridică jumătate, voi să 'ngine ceva, dar buzele îi tremurau și cuvîntu-i îngheță. Numai ochii ei albaștri vorbeau nespuse de triști cu șiroiele lacrărilor rostogolite pe obraji ei de ceară.

M'am uitat pe grămada de scoarțe ce le țesuse. Era 'una ca și alta, de aceeaș mărime și culoare, cu aceleași flori vechi, late și aproape oable,

care nu arătau nici o iscusință. Mă așezaî lângă dînsa, cu vorbe de îm-bărbătare, povățuind-o să nădăjduiască mereu. Am tărăgănat vorba așa în cît să mă priceapă că ar trebui să mai schimbe felul lucrului.

— Gustul lumii se schimbă ca zilele babei... Omul trebuie să-î afle slă-biciunea. Iată meșteșugul vieții...

Apoi pe o hîrtie, am măzgălit la voia întîmplării, o împletitură în chipul unei dihanii cu mii de picioare încolăcite unul de altul și pe di-mărgini niște dungî stacojii, ca o apă ce oglindește apusul soarelui. Am ales culorile după gustul meu, i-am pus babei suveica într'o mînă și dihania zugrăvită într'alta, îmboldind-o rugător la muncă și stăpînindu-mă cu greu să nu zducnesc în plîns...

Nici o dată n'am suferit mai mult de nenorocirea altuia ca'n noaptea aceea. Simțeam în suflet o durere care era a mea și pe care zadarnic că-utam s'o alung ca pe una străină. Ce mă lega așa de strîns de casa asta de care ar fi trebuit să fug? Dar la gîndul acesta zării în lumina sufle-tului meu două chipuri bălai, cu ochii ca albastru cerului, de o aceeași frumuseță îngerească, săpată în două ființe de-o potrivă. Mi-am rotit ochii de la una la alta, de la Dana care depăna lînă la Dina adormită nesim-țitoare pe patul ei de boală. Părea o moartă ideală ce să plîngea ea sin-gură, în chipul celei-l'alte gemenă, tristă și înduișătoare, o nălucire care mi-o arăta cînd vie, cînd moartă, fără să pot pricepe de cît o durere adîncă și-o fericire neînțeleasă. Obrajii îi erau de o ceară străvăzătoare, nasul să îmbina cu fruntea și cu arcurile sprîncenilor fără nici o urmă, părul despletit împrăstia pe pernile patului peteală de aur și toată risipa asta de daruri să n'pletea într'o nevinovăție feciorelnică. Dar era una și aceeași ființă vie și moartă, una și aceeași întrupare, aceeași închegare de-săvîrșită pe care o vedenie mi-o înfățișa schimbat, răsărind-o 'n umbra patului adormită și visătoare, între fujioarele de lînă, trează și îndurerată...

Am stat așa în umbra gîndurilor, fără puțința unei dumeriri. Văduva țesuse ca la un cot de scoartă așa cum o îndrumasem eu. Sămăna a co-ovor turcesc în înpestrițeala colorilor alese de minune.

Afară se luminase de ziuă. Era Duminica, cînd Safta să ducea la țîrg să-și desfacă marfa. Am așteptat-o până și-a îmbrăcat scurteica, a'nșfacat mormanul țoalelor și ne-am despărțit la parmaclicul livadei, eu ducîndu-mă acasă, ea luînd drumul orașului.

Cum o să se mire țîrgoveții că baba nu și-a luat și gemenele!

(Va urma)

IOAN GABROVANU.

TRIOLETE ITALIENE

Nu-î noapte să nu'mî vii în vis la mine,
Ci spune-mî de ce vii mereu, — și spune:
Cînd dormi, la tine noaptea cine vine?

Albastrul e-un veșmînt cum nu e altul:
Cu el se inveșmîntă unda mării,
Și cerul cel senin în tot înaltul!

MĂGHIRAN.

ȚAPUL

Iarăș e țapul aici! Omoare-m'odată măi bine!
 Colo 'n poteca din cring, pe spate cu bițele vreascuři
 Cite putui să le-adun prin negru 'ntunerec de codru,
 Pasuri mărunte făceam, de teamă pământului umed.
 Tocmai voiam să-mi apăs, în pripă, cu degetul spuza
 Focului stins în lulea, și stetei o clipă 'n cărare.
 Drace! De-odată mă văd, cit colo, grămadă pe brușturi.
 Moșul aici, și luleaua pe ripi, și dincolo prin baltă
 Traista, ca broasca plutind — că goală de-apururi e traista
 Moșului, bietul de el — și-alături de traistă căciula.
 Bată-l pustia de țap! Sta mindru 'n cărare, ca Vodă,
 Țintă, la mine privind, și-ucizindu-mă-acolo cu ochii,
 Barba mișcind-o mereu, fălos de prostia-î vitează.
 Stetei ca morții, lungit, cu tremurul spaimiei prin oase
 Până ce-î dete prin cap să plece la vale nărodul.
 Uite, mă doare și-acum, și soldul și brațul din unăr.
 Spuneți odată și voi, e lucru cuminte să-și bată
 Țapul de mine-așa joc? Și ce-are nebunul cu mine?
 Doamne, măi bine să mor, de cit să vă supăr cu vorbe,
 Uite, cu lacrimi vă rog, — dar țapul, el nu vi-e cuminte!

Meargă-vă toate pe plac, și-audă-vă Domnul din ceruri!
 Asta de-apururi o zic, mergînd prin pădure spre casă,
 Ziua, suind pe poteci, ori stînd pe răzor să răsufu,
 Seara uitîndu-mă 'n foc, ori noaptea cînd scutură vîntul
 Bietul bordei și, deștept, mă 'nvîrt de pe-o parte pe alta.
 Lapte de cer, într'o cupă mi-l dați, cit banița cuța,
 Urda cea stoarsă 'n deajuns și dulce ca mursa din străcuri,
 Caș, o bucată de caș, de-î tremură moșului mină.
 Iar pe căldură de viū, cu zer mă cinstește sterparul,
 Beau și mă satur, și simt răcoarea că-mi stîmpără pieptul
 Toate, cu mila de om, la voi le găsește creștinul:
 Dacă m'aș plînge de voi, m'ar bate pădurea și cîmpul.
 Uite, că ziceți și voi, e slab și cu zilele 'n mină,
 N'are pe nimeni în sat, și-î dau de pomană creștinii
 Peste sicriu la mormînt și schimburi și-opincî și de toate.
 Țapul, el singur mi-e rău, și-mi face sfîrșire vieții,
 Iată-l m'alungă de voi, m'alungă, nevrednicu 'n lume!

Cinele, colo, cel sur, cu coada tăiată, mă latră
 Cind mă zărește pe deal, dar numai lătrarea-î de dinsul.
 Știe de frică de-atunci de cînd în minie-l lovise
 Baciul Gavrilă c'un ghiont, isbindu-l cit colo grămadă.
 Șchiopul de colea și el — dar ce-are de tremură bietul? —
 Cit e cu mine de blând, dar colo sub runcuri odată
 Dete năvală spre moș, și-î prinse sumanul cu dinții,
 Până ce Gheorghe-a ieșit din văi cu găleata de apă.
 Nu mă mai latră de-atunci, că strajnic fu Gheorghe 'n dojană,
 Grabnic vărsîndu-î în cap găleata cu apă ca ghiața.
 Iată-î, și ceialalți toți, se gudură bieții, cînd vine
 Moșul, se 'ntind pe pămînt și-și tremură cozile 'ntruna
 Dacă mă plec în ghenunchi, netezîndu-î pe cap și pe spate —
 Țapul să-l bată cel sfînt, m'alungă nevrednicu 'n lume.

Uite, tiptil mă strecor, prin vale, gîndindu-mă vesel:
 Țapul acum e pe deal, că 'n deal e și turma de capre.
 Iată-l, dușmanul aici, e 'n vale și-așteaptă pe moșul.
 Repede-acum ocolesc, pe dealuri, căci țăpul e 'n vale,
 Însă, pe creștet în deal, îmi piere pămîntul sub mine,
 Țapul, nărod și fălos, stă țăpăn acolo pe culme.
 Unde mă 'ntorc îl găsesc, și spaima i-o port pretutîdeni.
 Singur, pe drumul din sat, cînd merg și s'aude vr'un sgomot
 Repede sar tresărînd că-mi pare că-î țăpul în urmă.
 Noptea din visuri tresar, cu gîndul că-î țăpul pe vatră.
 Până și 'n sfînta biserică stau și mă 'ncrîncen, cînd popa
 Cîntă tropare pe nas, că-mi pare 'ntr'o doară că-î țăpul.
 Ride și moșul, ca voi, cînd vede că-l tulbura spaima
 Numai de geaba — ș-un țăp e și el făptura cerească!
 Zice și moșul așa. Dar lasă că-î știu eă năravul,
 Nu-î dobitoc blăstemat și mai prost decît țăpul pe lume.

Altul, mai tare, de-aș fi! Că poate, l-aș prinde de coarne,
 Poate-aș fugi ca să scap! Dar astă-zî nici fuga n'ajută!
 N'ai tu picioare să fugi, și 'n fugă la vale-mi aluneci
 Ori mi te 'mpiedeci și cazî, și iată-l, că țăpul te-ajunge!
 Singur, pe drum mă gîndesc, și rid ca nebunii de-un lucru
 Dacă pe coastă 'ntr'o zi, cînd țăpul îmi ține cărarea,
 Fără de veste mi-ar da Dumnezeu și putere și suflet,
 Drept ca faclia să stau, iar țăpul, dintăi cu mirare.

Stînd și privindu-mă lung, în urmă cu spaimă nebună
 Cum ar mai rupe-o priu vai la fuga nărodul, iar moșul
 Cum ar mai rîde de el, ar rîde din inima toată.
 Bietul! Văzîndu-l așa, fugînd cu răcorile spaimei,
 Mila m'ar prinde de el, că-i și el faptură cerească.
 Uite-o putere să am, nimic nu i-aș face pe lume,
 Numai de barbă să-l prind și strașnic să-l scutur odată
 Pin' o țipa de dureri și capu nălțîndu-i-l bine:
 «Prostule-al taichii» să-i zic, «mai lasă-ți năravul odată;
 Bagă-ți tu mințile 'n cap, fii blind și cinstește pe moșul!

Poate ca mine-o să mor, că Precista 'n visuri mî-o spune.
 Zile-am avut și zile-am trăit și-mi ajunge viața.
 Vesel apusul mî-ar fi și caldă pe groapă țărîna,
 Numai să știu eu că mor, în satul acesta, cu oameni
 Dragi și pe care-i cunosc de cînd am venit eu pe lume.
 Unde s'alerg în pustiu prin lumea cea largă, eu singur
 Fără de nimeni, sărac și slab și cu zilele 'n mîină,
 Unde să fug și la ușile cui să mai aflu vr'o milă?
 Țapul m'alungă din sat, m'alungă pe lume, nebunul —
 Fie-vă milă, creștîni, și-omoare-m' odată mă bine.

G. COȘBUC.

CĂRȚI ȘI REVISTE

Documente și regeste privitoare la Relațiile Țării Românești cu Brașovul și Ungaria în sec. XV și XVI traduse și resumate din slavonește, însoțite de adnotațiuni istorice, și precedate de o introducere asupra diplomaticei vechi românești, de Ion Bogdan. București 1902. 12=LXXXVI =346 pp. 8.

Revista școalelor, apare la 1 și 15 ale fie-cărei luni, sub conducerea unui comitet de profesori. An. I. No. 7. Iași 1902.

Span (Dr. P.), Introducere în pedagogie. Sibiu 1902.

Bîrseanu (Andrei). — Istoria școalelor centrale romîne din Brașov. Brașov 1902 1 vol. 8°.

Iosif (St. O.) — A fost odată. Poveste în versuri. Coperta ilustrată de pictorul I. Al. Steriade. Prețul 1 fr. 50. București, 1902.